

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/19-

Podgorica, 24. jun 2019. godine

**INFORMACIJA
SA OKRUGLOG STOLA
NA TEMU: „POSEBNI DOPRINOSI ZA ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM”,
održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine**

Okrugli sto na temu „Posebni doprinosi za zapošljavanje osoba s invaliditetom” održan je 21. juna 2019. godine u Podgorici.

Događaj je organizovan od strane NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" u okviru projekta "Naš je budžet naša stvar!" podržanog kroz Program malih grantova u okviru projekta "Money Watch – Civilno društvo, čuvar budžeta" koji sprovodi NVO "Institut alternativa" uz finansijsku podršku Evropske unije kroz Instrument za civilno društvo i kofinansiranje Ministarstva javne uprave Vlade Crne Gore.

Projekat "Naš je budžet naša stvar!" ima za cilj da doprinese kontroli utroška posebnih doprinosa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i procesu planiranja budžeta za mjere profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom, boljem razumijevanju finansijskog aspekta politika u oblasti zapošljavanja osoba sa invaliditetom i mogućnosti poslodavaca kroz korišćenje subvencija za zapošljavanje i drugih mjera profesionalne rehabilitacije.

S obzirom da Predsjednik i članovi Odbora za ljudska prava i slobode zbog prethodno preuzetih službenih obaveza nijesu bili u mogućnosti da učestvuju, događaj su ispratili saradnici u Sekretarijatu Odbora.

Uvodna obraćanja na Okruglom stolu imali su: Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Ana Đurnić, istraživačica javnih politika u NVO "Institut alternativa", Bojan Paunović, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija i mr Ivana Jovanović, državna revizorka, rukovoditeljka Odjeljenja za vršenje revizije uspjeha Državne revizorske institucije.

Moderatorica Okruglog stola bila je Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore".

Izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" Marina Vujačić je podsjetila da je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore 2008. godine bilo 2.536 osoba sa invaliditetom. Prema podacima koje posjeduje, tada je 36 osoba s invaliditetom zasnovalo radni odnos na određeno vrijeme i samo jedna osoba na neodređeno vrijeme, dok je danas oko 700 zaposlenih osoba sa invaliditetom, a preko 8.000 ih se nalazi na evidenciji nezaposlenih. Nakon 11 godina od usvajanja Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, državne institucije i organi državne uprave i lokalne samouprave samo u neznatnoj mjeri zapošljavaju osobe s invaliditetom čime ne poštuju Zakon, koji ih kao poslodavce obavezuje da zapošljavaju osobe s invaliditetom i time štite njihova prava. Ni nakon deset godina ne postoje informacije da li svi poslodavci u Crnoj Gori plaćaju posebne doprinose kao vid sankcije za nezapošljavanje osoba sa invaliditetom, a takođe je nepoznato na koji način u praksi funkcioniše kontrola obračuna i naplata posebnih doprinosa i kako Ministarstvo finansija raspolaže razlikom između iznosa koji se godišnje prihoduje po tom osnovu i iznosa opredijeljenog za mjere profesionalne rehabilitacije, koji je u skladu sa godišnjim Zakonom o budžetu na raspolaganju Zavodu za zapošljavanje Crne Gore. Mišljenja je da je neprihvatljivo da Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije stvorilo uslove za osnivanje posebnih organizacija za zapošljavanje i da se cijela politika vezana za osobe sa invaliditetom svodi na rješavanje pitanja posredstvom grant šema jednom ili dva puta u toku godine.

Istraživačica javnih politika NVO "Institut alternativa" Ana Đurnić smatra da budžetska strana javnih politika, odnosno tokovi novca i analiza budžeta, ne smiju biti predmet rada samo uskog kruga stručnih organizacija i institucija, jer će svaka organizacija unaprijediti i jasnije i cjelishodnije sagledati javnu politiku ukoliko bude analizirala i budžetsku stranu.

V.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija Bojan Paunović ocijenio je da su u prethodnom periodu preduzeti znatni naponi na unapređenju položaja osoba sa invaliditetom. Jedna od najznačajnijih oblasti reforme je usmjerena na stvaranje uslova za zapošljavanje osoba sa

invaliditetom kako bi se omogućilo ispunjavanje jednog od osnovnih ljudskih prava- prava na rad. Izjavio je da je dosta urađeno u domenu postavljanja adekvatnih osnova za rješavanje ove problematike donošenjem strategija i podzakonskih akata, kao i kroz adekvatnu finansijsku podršku i budžetska izdvajanja koja su pratila razvoj kapaciteta i aktivnosti Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Državna revizorka, rukovoditeljka Odjeljenja za vršenje revizije uspjeha Državne revizorske institucije mr Ivana Jovanović je izjavila da je oblast zapošljavanja osoba sa invaliditetom sistemska stvar koja treba da se rješava koordinacijom više državnih organa. Državna revizorska institucija, kroz kontinuiran proces, vodi računa o finansijskom aspektu obračuna doprinosa. Poručila je da je doprinos za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom namjenski doprinos i sredstva prikupljena po tom osnovu treba da budu utrošena namjenski za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom.

Analizu o finansijskom aspektu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom predstavila je Ivana Bogdanović, koordinatorka projekta NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore".

Analiza sadrži osvrt na postojeći zakonski okvir profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom i komparaciju relevantnog međunarodno-pravno strateškog okvira sa domaćim pravnim okvirom, dok se poseban odjeljak odnosi na posebne doprinose za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Analiza se bavi efektima politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom i iznosom planiranih prihoda po osnovu posebnog doprinosa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

U okviru Analize su predstavljeni statistički podaci kojima se ističe:

- da se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u aprilu 2019. godine nalazilo 8.430 osoba sa invaliditetom, a da ih je najviše u Beranama, Petnjici, Rožajama, Plavu, Gusinju i Andrijevići,
- da se u opštini Berane nalazi najveći broj osoba sa invaliditetom na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, čak 5.058 osoba, kao i najveći broj visokoškolača;
- da je u 2014. godini Zavod za zapošljavanje Crne Gore potrošio samo 450.219 eura od milion eura raspoloživih sredstava za zapošljavanje ovih lica,
- da je tek u novembru 2014. bio raspisan poziv za grant šeme i da je očekivani doprinos bio 12.656,092 eura, a ostvareni doprinos 10.988.195 eura;
- da je u 2018. godini Zavod za zapošljavanje potrošio 5.923.672 eura od šest miliona eura koliko je bilo na raspolaganju,
- da je u 2018. godini očekivani doprinos bio 12.712.487 eura, a ostvareni 11.820.793 eura.

Na kraju su date pojedine preporuke koje su se odnosile na:

- ponovno uvođenje stipendiranja u Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom i razvijanje kriterijuma za primjenu,
- neophodnost definisanja pojma „razumnih adaptacija“ i
- otvaranje konkursa grant šema tokom cijele godine.

Navedeno je da su određene preporuke već uvrštene u Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, poput preporuke o naknadi za asistente u radu.

U diskusiji su učestvovali: Stanko Laković, predstavnik Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Ivana Jovanović, predstavnica Državne revizorske institucije, Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine NVO "Udruženje mladih sa hendikepom", Marija Radinović, predstavnica Socijalističke narodne partije, Svetlana Vukićević, načelnica Odsjeka za elektronske prijave u Poreskoj upravi, predstavnica Bošnjačke stranke, Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Filip Lazović, savjetnik za pravna pitanja i socijalni dijalog u Uniji poslodavaca Crne Gore, majka dvije djevojke sa posebnim potrebama, Biljana Leovac, šefica Biroa za kadrovske i pravne poslove u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Dejana Savićević, predstavnica NVO "Građanski bankarski ombudsman", Barbara Rotovnik, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji EU u Crnoj Gori, Dina Knežević, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milo Paunović, direktor JU „Centar za profesionalnu rehabilitaciju Podgorica“ i Bojan Paunović, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija.

Učesnici diskusije su postavili sledeća pitanja:

- na koji način država sankcioniše poslodavce koji ne plaćaju posebne doprinose zbog nezapošljavanja osoba sa invaliditetom i koji su poslodavci kažnjeni po ovom osnovu,
- da li se razmatra otvaranje neke vrste Centra za osobe sa invaliditetom koje se ne mogu zaposliti postojećim mjerama i da li je to pitanje uređeno sistemski,
- da li je kvota koju Zakon određuje za zapošljavanje lica sa invaliditetom dobra i da li ta mjera uplaćivanja posebnog doprinosa može imati negativne uticaje,
- da li se sredstva Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom mogu koristiti u Ministarstvu unutrašnjih poslova, jer ovo pitanje nije definisano Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, kao *lex specialis*-om,
- da li će donošenjem i implementacijom novog zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom biti pozitivnih promjena u praksi,
- da li je bilo primjera kažnjavanja pravnih lica koje ne poštuju zakonske odredbe o zapošljavanju lica sa invaliditetom, ali i ne plaćaju posebne doprinose,
- koliki je ukupni iznos i da li se namjenski troše sredstva opredijeljena za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom,
- kakva je uloga JU „Centar za profesionalnu rehabilitaciju Podgorica“,
- da li je Analizom obuhvaćeno istraživanje o praksi nekih državnih institucija koje radije plaćaju posebne doprinose nego što zapošljavaju osobe sa invaliditetom,
- da li se planira olakšanje procedure vezane za angažovanje personalnih asistenata koji su potrebni osobama sa invaliditetom prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti i
- šta se dešava sa razlikom sredstava koja se opredjele Zavodu za zapošljavanje u skladu sa Zakonom o budžetu i sredstava koje Zavod uplati za programe profesionalne rehabilitacije.

Predstavnici nadležnih institucija su informisali da trenutno ne postoje podaci o broju kažnjenih pravnih lica zbog nezapošljavanja osoba sa invaliditetom, da je teško utvrditi nepoštovanje zakonskih normi, kao i da u Poreskoj upravi ne postoje specijalizovani inspektori za tu vrstu kontrole. Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije izradilo sve podzakonske propise na osnovu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom koji su potrebni za kvalitetnu implementaciju ovog Zakona. Prema podacima iz 2008. godine, 36 osoba sa invaliditetom je zasnovalo radni odnos na određeno, a jedna na neodređeno. Poslodavcima je ostavljeno na volju da odluče da li će zaposliti osobu sa invaliditetom ili će uplaćivati posebne doprinose za njihovo zapošljavanje. Naglašeno je da slučajeve neprodužavanja ugovora lica sa invaliditetom treba da prijave Inspekciji rada i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore kako bi se zaštitila njihova prava.

Učesnici diskusije su saglasni da država svojim postupcima i zapošljavanjem osoba sa invaliditetom, umjesto plaćanja posebnih doprinosa, treba da bude primjer drugima.

SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković